

Załącznik
do Uchwały Nr XXVII/228/2022
Rady Powiatu Choszczeńskiego
z dnia 7 kwietnia 2022 r.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Choszczeńskim na lata 2022-2024

Opracowanie
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Choszcznie

Choszczno 2022

Spis Treści

I. Wprowadzenie	3
II. Zadania własne powiatu z zakresu pieczy zastępczej.	4
1. Rodzinna:.....	6
2. Instytucjonalna (będąca w kompetencji samorządu powiatu):	6
III. Ocena realizacji Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Choszczeńskim na lata 2019-2021.....	7
1. Tworzenie warunków dla skutecznego rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej.....	7
2. Zapewnienie stabilności finansowej rodzin zastępczych oraz usamodzielniających się wychowanków rodzin zastępczych.	7
3. Zapewnienie systemu szkoleń.	7
4. Rozwój infrastruktury wspierającej.	8
IV. Analiza systemu pieczy zastępczej na terenie powiatu choszczeńskiego.....	9
1. Analiza ilości rodzin zastępczych oraz dzieci przebywających w pieczy zastępczej.....	9
2. Analiza wyjść dzieci z pieczy zastępczej.....	10
3. Analiza obszaru wsparcia rodzin biologicznych.	11
4. Finansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej.	13
5. Analiza SWOT systemu pieczy zastępczej w powiecie choszczeńskim.....	16
V. Cele Programu i sposób jego realizowania.	17
1. Cel Programu.....	17
2. Limit planowanych do utworzenia rodzin zastępczych na lata 2022-2024.	20
VI. Realizacja programu.	20
1. Adresaci i jednostki współpracujące.....	20
2. Źródła finansowania.	21
3. Monitoring i ewaluacja.....	21

I. Wprowadzenie

Rodzina jest podstawową grupą społeczną. Jej członkowie połączeni są ze sobą więzami formalnymi i emocjonalnymi, a co za tym idzie mają wobec siebie określone prawa i obowiązki. Jest wyjątkową wspólnotą, w której dokonuje się całościowy zewnętrzny i wewnętrzny rozwój człowieka. To tutaj człowiek uczy się podstawowych norm społecznych i życia według ogólnie przyjętego wzoru. W rodzinie człowiek przychodzi na świat, dorasta, rozwija się, kształtuje własną osobowość i formułuje swój system wartości.

Każde dziecko ma prawo do wychowywania się w rodzinie, a najlepszym byłoby dorastanie u boku rodziców biologicznych, jednak nie każdy ma taką możliwość. Powodów można wyróżnić wiele, są to m.in. sieroctwo, przemoc w rodzinie, uzależnienia i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych rodziców itp. W takim przypadku rolę opieki nad małoletnim przejmuje piecza zastępcza. Ma ona przede wszystkim zapewnić pracę z rodziną umożliwiając powrót dziecka do rodziny biologicznej lub, gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej powinno być ostatecznością, stosowaną w momencie wyczerpania wszelkich form współpracy z rodzinami biologicznymi.

W myśl obowiązującej ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 447) obowiązek wspierania, organizowania i finansowania pieczy zastępczej oraz wspomaganie usamodzielnianych wychowanków z rodzin zastępczych spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego. Zgodnie z powyższą ustawą art. 180 pkt.1 - zadaniem samorządu powiatowego, jest również opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej. W związku z upływem okresu obowiązywania dotychczasowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Choszczeńskim na lata 2019-2021 opracowano kolejny Program, który w dużej mierze jest kontynuacją dotychczas realizowanego.

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Choszczeńskim na lata 2022-2024 został opracowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Choszcznie. Zawiera on diagnozę sytuacji pieczy zastępczej, sytuację rodzin biologicznych, możliwych form wsparcia na terenie powiatu choszczeńskiego, a także określa cele i przedstawia zamiary konkretnych działań mających na celu zapewnienie dobrej jakości pracy, oraz rozwoju systemu pieczy zastępczej w powiecie choszczeńskim w najbliższych trzech latach. Budowanie lokalnego systemu rozwoju pieczy zastępczej zakłada kompleksowe, zintegrowane działania wielu podmiotów publicznych i niepublicznych oraz ich ścisłą współpracę.

Podstawa prawna

Działania uwzględnione w niniejszym Programie podejmowane i realizowane są w oparciu o:

- 1) Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. 1997 nr 78, poz. 483 z późn. zm.);

- 2) Konwencję o Prawach Dziecka przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 roku (Dz.U.1991 nr 120, poz. 526 z późn. zm.);
- 3) Ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 920 z późn. zm.);
- 4) Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 447);
- 5) Ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.);
- 6) Ustawę z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2407 z późn. zm.);
- 7) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 292, poz. 1720);
- 8) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 r. w sprawie szkoleń dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej (Dz.U. 2011 nr 274 poz. 1620);
- 9) Powiatową Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017–2025.

II. Zadania własne powiatu z zakresu pieczy zastępczej.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej obowiązek tworzenia i wdrażania programów na rzecz rozwoju pieczy zastępczej nałożony został na samorząd powiatowy. Ustawa określa następujące zadania:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
- 2) zapewnienie dzieciom miejsca w pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 3) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- 4) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- 5) prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
- 6) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,

- prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- 7) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:
 - a) grup wsparcia,
 - b) specjalistycznego poradnictwa;
 - 8) wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
 - 9) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
 - 10) prowadzenie rejestru danych, o którym mowa w art. 46 tejże ustawy - rejestr osób zakwalifikowanych do pełnienia lub pełniących pieczę zastępczą;
 - 11) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej albo centrum usług społecznych dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
 - 12) finansowanie:
 - a) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
 - b) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,
 - c) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;
 - 13) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust.3 tejże ustawy.
 - 14) w przypadku powstania zaległości z tytułu nieponoszenia opłat przez rodziców za pobyt dziecka w pieczy zastępczej, przekazywanie o tym informacji do biura informacji gospodarczej, o czym mowa w art. 193 ust. 8 tejże ustawy.

Według Zarządzenia Nr 34/2011 Starosty Choszczeńskiego z dnia 22 września 2011 r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Choszcznie zostało wyznaczone na Organizatora Pieczy Zastępczej w Powiecie Choszczeńskim. W celu należytego wykonywania zadań Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej powołał dwa zespoły:

- Zespół do spraw Pieczy Zastępczej;
- Zespół do spraw Świadczeń.

Pieczą zastępczą sprawowaną jest w przypadku niemożliwości zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Powinna mieć ona charakter czasowy. Wyróżnia się następujące formy pieczy zastępczej:

1. Rodzinna:

- rodzina zastępcza spokrewniona, którą tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący/będąca krewnymi wstępnymi lub rodzeństwem dziecka;
- rodzina zastępcza niezawodowa, którą tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim mogą to być dalsi krewni albo osoby niespokrewnione,
- rodzina zastępcza zawodowa, w której jeden z rodziców w ramach umowy podpisanej ze starostą poświęca swój czas na wychowywanie dzieci, dla których nie jest krewnym wstępnym otrzymuje za to wynagrodzenie,
- rodzina zastępcza pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego, zajmująca się dziećmi przez krótki okres czasu tj. od chwili umieszczenia dziecka w rodzinie do momentu wydania postanowienia sądu o jego dalszych losach,
- rodzina zastępcza specjalistyczna, opiekująca się m.in. dziećmi niepełnosprawnymi.
- Rodzinny Dom Dziecka, tworzony przez małżonków lub osobę niepozostającą w związku małżeńskim, sprawujących opiekę łącznie nad nie więcej niż 8 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletniość.
- Rodziny pomocowe - funkcjonujące w przypadku czasowego niesprawowania przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka opieki nad dzieckiem.

2. Instytucjonalna (będąca w kompetencji samorządu powiatu):

- Placówki opiekuńczo wychowawcze, które zapewniają całodobową opiekę i wychowanie dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej.

Będąca w kompetencji samorządu województwa:

- Regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przeznaczone są dla dzieci wymagających szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji oraz nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej.
- Interwencyjne ośrodki preadopcyjne, przyjmujące noworodki, niemowlęta w nagłych sytuacjach kryzysowych, pozbawionych czasowo lub trwale opieki rodziców.

III. Ocena realizacji Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Choszczeńskim na lata 2019-2021.

Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Powiecie Choszczeńskim podejmował różne działania w oparciu o założone cele realizacji Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Choszczeńskim na lata 2019-2021, w zakresie rozwoju pieczy zastępczej. Cele szczegółowe niniejszego planu obejmowały:

1. Tworzenie warunków dla skutecznego rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej.

W ramach niniejszego celu kontynuowano współpracę z różnymi instytucjami m.in. Publicznym Ośrodkiem Adopcyjnym w Szczecinie, Ośrodkami Pomocy Społecznej, Sądami oraz Policją. Propagowano w środowisku lokalnym ideę rodzinnej pieczy zastępczej, rozpowszechniano broszury, plakaty i wizytówki. Prowadzono akcję „Zostań rodzicem zastępczym...Podaruj dzieciom Nadzieję!”, włączono się w akcję XXV Finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. W czerwcu 2019 roku zorganizowano „Święto Rodziny” dla rodzin zastępczych, wychowanków pieczy oraz zainteresowanych rodzicielstwem zastępczym, ze względu na epidemię Covid-19 w 2020 i 2021 roku obchody „Święta Rodziny” nie odbyły się. Prowadzono ciągły nabór kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i niezawodowej, oraz prowadzenia Rodzinnego Domu Dziecka. W 2019 roku prowadzono grupę wsparcia, w której spotkania osób zainteresowanych odbywały się w ostatnie poniedziałki każdego miesiąca. Ze względu na epidemię Covid-19 w latach 2020 i 2021 spotkania te nie były organizowane.

2. Zapewnienie stabilności finansowej rodzin zastępczych oraz usamodzielniających się wychowanków rodzin zastępczych.

Aby zrealizować niniejszy cel o którym mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zapewniono świadczenia pieniężne na utrzymanie pieczy zastępczej. Rodziny zastępcze otrzymują comiesięczne świadczenia pieniężne na pokrycie kosztów utrzymania dzieci. Świadczenia wypłacane są na podstawie wystawionych decyzji administracyjnych. Łączne koszty utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych i Rodzinnym Domu Dziecka w poszczególnych latach wyniosły: w 2019 roku - **906797,32 zł**, w 2020 roku - **1217586,92 zł**, w 2021 roku - **1364752,65 zł**.

3. Zapewnienie systemu szkoleń.

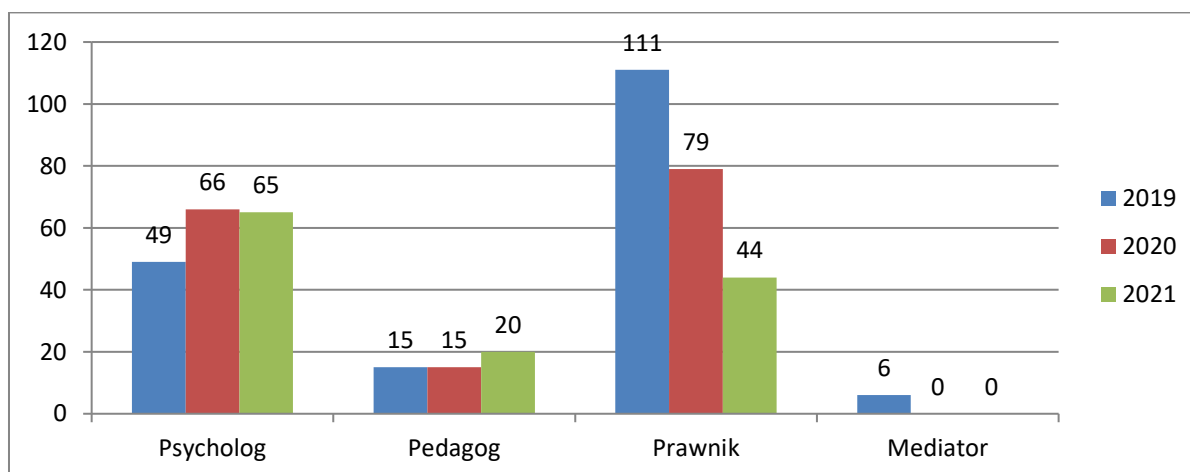
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Choszcźnie organizuje szkolenia dla kandydatów na rodzinę zastępczą, dla osób, które zgłosiły chęć sprawowania takiej funkcji. W celu podnoszenia kompetencji już istniejących rodzin zastępczych zorganizowano następujące szkolenia: „Dziecko i rodzina w szerokim rozumieniu prawa”, „Przemoc i cyberprzemoc – dzieci i młodzieży jako ofiara i sprawca przemocy”. W ramach współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Szczecinie 10 rodzin zastępczych uczestniczyło w projekcie pn.: „Akademia Rodzica Zastępczego”.

Również osoby pracujące w obszarze rodzicielstwa zastępczego miały możliwość uczestnictwa w szkoleniach podnoszących kwalifikacje w latach 2019-2021, tematyka szkoleń obejmowała m.in.: „Zagrożenia Internetu - źródło pogłębiania procesu demoralizacji dzieci i młodzieży”, „Rola koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w procesie adopcyjnym”, „Szkolenie dla Osób Pierwszego Kontakt w okręgowych ośrodkach pomocy pokrzywdzonym przestępstwem oraz lokalnych punktach pomocy pokrzywdzonym przestępstwem”, „Interwencja kryzysowa wobec dzieci i młodzieży”, „Kontakty rodziców z dziećmi w pieczy zastępczej – kwestie prawne”, „Stosowanie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego w obszarach zabezpieczenia społecznego”, „Eliminowanie najczęściej popełnianych błędów w prowadzonych postępowaniach administracyjnych. Nowelizacja ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji i jej wpływ na postępowanie egzekucyjne prowadzone w pomocy społecznej”.

4. Rozwój infrastruktury wspierającej.

W ramach realizacji niniejszego celu Centrum dysponuje 4 etatami dla koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, zatrudnieni są specjaliści- pedagog i psycholog w ramach umów zlecenia celem uczestnictwa w posiedzeniach Zespołów ds. Ocen Sytuacji Dzieci. PCPR w Choszcznie oferuje pomoc specjalistyczną dla rodzin zastępczych, oraz osób uwikłanych w przemoc domową lub będących w kryzysie w ramach Punktu Interwencyjno-Mediacyjnego „Pomoc dziecku i rodzinie”. Ilość udzielonych konsultacji przedstawia Wykres nr 1 umieszczony poniżej.

Liczba osób objętych pomocą specjalistyczną w latach 2019-2021.

Wykres 1. Liczba osób objętych pomocą specjalistyczną w latach 2019-2021.

Punkt jest częściową realizacją obowiązku powiatu w zakresie udzielania poradnictwa specjalistycznego, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin zastępczych, osób uwikłanych w przemoc domową oraz osób będących w kryzysie. Osoby potrzebujące mogą zasięgnąć profesjonalnej pomocy ze strony pedagoga, psychologa, pracownika socjalnego, koordynatora i mediatora. Praca w Punkcie obejmuje przede wszystkim rozpoznanie zgłaszanego problemu oraz dokonanie wstępnej diagnozy i podjęcia odpowiedniej interwencji. Najczęściej osoby poszukujące

wsparcia wybierały usługi świadczone przez prawnika, według zebranych danych od 2019 roku potrzeba usługi mediatora nie była zgłaszana przez osoby z zewnątrz. Na te zadania wydatkowano środki finansowe w wysokości w 2019 roku - 33144,60 zł, 2020 roku - 35050,00 zł, w 2021 roku - 17329,00 zł.

Ponadto Powiat Choszczeński przystąpił do projektu „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020. Realizacja projektu obejmowała zakup sprzętu komputerowego dla dzieci, które przebywają w pieczy zastępczej na terenie powiatu choszczeńskiego oraz środków ochrony osobistej i środków dezynfekcyjnych. Sprzęt został przekazany w ramach umów użyczenia.

IV. Analiza systemu pieczy zastępczej na terenie powiatu choszczeńskiego.

Analiza służy do określenia faktycznego stanu rzeczy i zasobów z punktu widzenia ich wpływu na działania i rozwój pieczy zastępczej. Wszystkie rodziny zastępcze miały możliwość objęcia ich opieką koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Koordynatorzy udzielali pomocy rodzinom jak i usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej. Przygotowywali oceny sytuacji dzieci, oceny funkcjonowania rodzin, współpracowali z jednostkami pomocy społecznej, kuratorami, policją.

1. Analiza ilości rodzin zastępczych oraz dzieci przebywających w pieczy zastępczej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Choszczynie prowadzi rejestr rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych oraz Rodzinnych Domów Dziecka funkcjonujących na terenie powiatu choszczeńskiego. Działając na podstawie postanowień Sądów Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej umieszcza dzieci w pieczy zastępczej. Dane dotyczące ilości funkcjonujących rodzin zastępczych oraz ilości dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej przedstawia Tabela nr 1.

Ilość funkcjonujących rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka oraz ilości dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

Rok	2019	2020	2021
Łączna ilość rodzin zastępczych:	65	65	66
Ilość dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	99	103	130
Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych	43	40	41

Rok	2019	2020	2021
Liczba rodzin zastępczych niezawodowych	21	24	23
Liczba rodzin zastępczych zawodowych	1	1	2
Liczba Rodzinnych Domów Dziecka	1	1	1

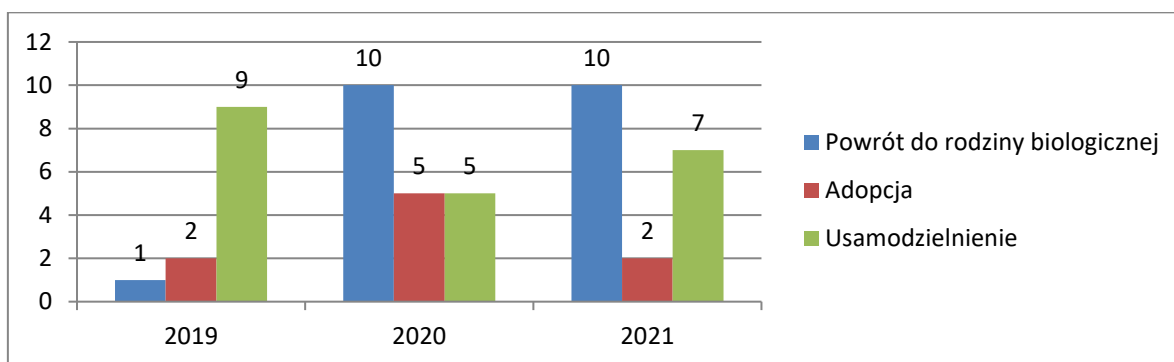
Tabela 1. Ilość funkcjonujących rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka oraz ilości dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na dzień 31.12.2021 roku.

Najczęściej przyczyną umieszczania dzieci w pieczy zastępczej jest zaniedbanie w wyniku spożywania alkoholu przez rodziców. W roku 2019 powstało 6 rodzin zastępczych niezawodowych oraz 5 rodzin zastępczych spokrewnionych. Natomiast rozwiązało się 7 rodzin zastępczych spokrewnionych z tytułu usamodzielnienia się wychowanków i 7 rodzin zastępczych niezawodowych z tytułu usamodzielnienia się wychowanków, adopcji oraz zmiany formy pieczy zastępczej. W 2020 roku powstało 8 rodzin zastępczych niezawodowych i 6 rodzin zastępczych spokrewnionych. Rozwiązało się 9 rodzin zastępczych spokrewnionych z tytułu usamodzielnienia się wychowanków, powrotu dzieci do rodziny naturalnej oraz zmiany formy pieczy zastępczej oraz 5 rodzin zastępczych niezawodowych z tytułu usamodzielnienia się wychowanków, powrotu dzieci do rodziny naturalnej oraz zmiany formy pieczy zastępczej. W roku 2021 rozwiązała się 1 rodzina zastępcza zawodowa, natomiast utworzono 2 nowe. Ilość dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w 2021 roku, w porównaniu do 2020 roku wzrosła aż o 27. Funkcjonowało także więcej rodzin zastępczych.

2. Analiza wyjść dzieci z pieczy zastępczej.

Wszelkie działania dotyczące małoletnich, podejmowane są z w celu jak najlepszego zabezpieczenia jego interesów. Dziecko ma prawo w pierwszej kolejności do dorastania w środowisku rodzinnym, dlatego najistotniejsza jest współpraca rodziców biologicznych z ośrodkami pomocowymi, celem poprawy funkcjonowania i przezwyciężenia trudności, które spowodowały umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej. Ilość dzieci, które powróciły do rodziców, zostały zakwalifikowane do przysposobienia, lub w przypadku dzieci, które ukończyły 18 rok życia i usamodzielniały się przedstawia wykres numer 2 umieszczony poniżej.

Ilość dzieci i wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.

Wykres nr 2. Ilość dzieci i wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.

Pobyt dziecka w pieczy zastępczej powinien mieć charakter tymczasowy. W przypadku niemożności powrotu do rodziny biologicznej dziecku należy zagwarantować prawo do wychowywania się w nowej rodzinie. W 2019 roku tylko 1 dziecko wróciło do rodziny biologicznej, w tym roku najczęściej wychowankowie pełnoletni zaczęli się usamodzielniać. W 2020 roku do rodzin biologicznych wróciło 10 dzieci, 5 przeszła przez procedurę adopcyjną i 5 usamodzielniała się. W 2021 roku 10 dzieci powróciło do rodzin biologicznych, rodziny adopcyjne przysposobiły 2 dzieci, 7 usamodzielniało się, 1 wychowanka opuściła pieczę zastępczą i przeszła na kontynuację nauki, 1 dziecko wraz z rodziną zastępczą przeprowadziło się na teren innego powiatu.

3. Analiza obszaru wsparcia rodzin biologicznych.

Istotnym obszarem z zakresu wsparcia rodzin z dziećmi jest profilaktyka, która pozwoli dzieciom pozostać we właściwie funkcjonujących rodzinach. Powinna ona obejmować różne formy wsparcia rodziny w środowisku lokalnym. Zalicza się do nich świadczenia pieniężne, poradnictwo specjalistyczne, pracę socjalną, usługi dla rodzin z dziećmi, placówki wsparcia dziennego, grupy samopomocowe, asystenturę rodziny, rodziny wspierające. W Powiecie Choszczeńskim rodziny biologiczne mogą uzyskać pomoc w Miejsko-Gminnych Ośrodkach Pomocy Społecznej.

Ośrodek Pomocy Społecznej	Formy wsparcia prowadzone z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej		
	Konsultacje i poradnictwo specjalistyczne	Terapie i mediacje	Pomoc prawna
Bierzwnik	TAK	NIE	NIE
Choszczno	TAK	TAK	TAK
Drawno	TAK	TAK	TAK
Krzęcin	NIE	NIE	TAK

Ośrodek Pomocy Społecznej	Formy wsparcia prowadzone z rodzinami przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej		
	Konsultacje i poradnictwo specjalistyczne	Terapie i mediacje	Pomoc prawna
Pełczyce	TAK	TAK	TAK
Recz	TAK	NIE	NIE

Tabela nr 2. Formy wsparcia prowadzone z rodzinami przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej.

Z przedstawionej powyżej tabeli wynika, iż na terenie powiatu choszczeńskiego, każdy z Ośrodków Pomocy Społecznej oferuje swoim mieszkańcom możliwość konsultacji i poradnictwa specjalistycznego. W przypadku potrzeby wsparcia rodziny terapią lub mediacją również cały powiat choszczeński może skorzystać z tej formy pomocy. Pomoc prawna dostępna jest dla mieszkańców gmin: Bierzwnik, Choszczno, Drawno, Krzęcin, Pełczyce. Wszystkie Ośrodki wspierają potrzebujące rodziny pomocą finansową udzielając zasiłków celowych lub okresowych lub zasiłków stałych z tytułu posiadania orzeczenia o niepełnosprawności. Pomoc usługowa przyznawana w trybie i na zasadach wynikających z ustawy o pomocy społecznej to: praca socjalna, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa, usługi opiekuńcze lub specjalistyczne.

Rodziny mają również możliwość wsparcia asystenta rodziny. Pomoc polega na całościowym wspieraniu rodziny wychowującej dzieci, poprzez zmianę stosunku osób w rodzinie np. do własnej sprawności. Nadrzędnym celem jest przeciwdziałanie konieczności umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. W sytuacji, gdy dojdzie, mimo wszystko, do czasowego umieszczenia dziecka w pieczy, praca asystenta z rodziną musi być kontynuowana nastawiając się na powrót dziecka do rodziny. Istotnym jest, by w takiej sytuacji współpraca z rodziną zastępczą, koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, asystentem rodziny, sądem oraz rodziną biologiczną była oferowana stale, a kontakt między nimi ciągły. Ilość asystentów rodzin i rodzin, które są objęte wsparciem i dzieci zagrożonych przedstawia następująca tabela.

Ilość zatrudnionych pracowników, rodzin zagrożonych, przeszkolonych rodzin wspomagających.

Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba zatrudnionych asystentów rodzin	Liczba zatrudnionych pracowników socjalnych	Liczba rodzin objętych wsparciem/ dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej	Liczba przeszkolonych rodzin wspierających
Bierzwnik	1	3	6/ 0	0

Ośrodek Pomocy Społecznej	Liczba zatrudnionych asystentów rodzin	Liczba zatrudnionych pracowników socjalnych	Liczba rodzin objętych wsparciem/ dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej	Liczba przeszkolonych rodzin wspierających
Choszczno	2	12	21/ 0	0
Drawno	1	3	9/ 7	0
Krzęcin	1	3	8/0	0
Pełczyce	1	8	12/ 0	0
Recz	1	4	5/ 0	0

Tabela nr 3. Ilość zatrudnionych pracowników, rodzin zagrożonych, przeszkolonych rodzin wspomagających. Dane na dzień 01.09.2021 r.

Rodzina, jako środowisko opiekuńczo-wychowawcze jest zdeterminowana czynnikami zewnętrznymi i wewnętrznymi, które wynikają z jej struktury. Rodziny współpracujące z Ośrodkami Pomocy posiadają liczne problemy takie jak: niewydolność wychowawcza, zaniedbywanie nauki przez dzieci, złe warunki socjalno-bytowe, zagrożenia demoralizacją, uzależnienia rodziców itp. wspieranie rodziny powinno opierać się na eliminowaniu czynników wpływających na trudności dostrzegane w funkcjonowaniu rodziny. Często rodziny nie widzą problemu w swoim funkcjonowaniu uznając je za normalne lub je usprawiedliwiają różnymi sytuacjami. W przełożeniu przeliczając ilość asystentów rodzin na rodziny objęte wsparciem, żaden z Ośrodków Pomocy w powiecie choszczeńskim nie przekracza maksymalnej ilości rodzin przypadającą na jednego asystenta rodziny. Według danych uzyskanych na dzień 01 września 2021 roku ilość dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej wynosi 7. Łączna ilość rodzin, współpracujących z asystentami wynosi: 61. W powiecie choszczeńskim nie istnieje żadna z przeszkolonych rodzin wspierających.

4. Świadczenia i finansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej.

Od 01 czerwca 2021r. rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinny dom dziecka, na każde umieszczone dziecko, przysługuje świadczenie na pokrycie kosztów jego utrzymania, w kwocie:

- 746 zł miesięcznie w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej (wcześniej 694 zł);
- 1131 zł miesięcznie – w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej, rodzinie zastępczej zawodowej lub rodzinnym domu dziecka (wcześniej 1052 zł);

- 227 zł miesięcznie – dodatkowo dla dzieci, które legitymują się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (wcześniej 211 zł).

Ponadto rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka starosta może przyznać dofinansowanie:

- do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka,
- pokrycia niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka-jednorazowo,
- pokrycia kosztów związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki – jednorazowo lub okresowo.

W myśl art. 191 ust. 9 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka gmina, właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej, ponosi odpowiednio wydatki na opiekę i wychowanie dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka w wysokości:

- 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 50% w trzecim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

W przypadku braku możliwości ustalenia gminy właściwej ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, właściwa do ponoszenia wydatków jest gmina miejsca jego ostatniego zameldowania na pobyt stały (obowiązek współfinansowania przez gminę nie dotyczy dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej przed 1 stycznia 2012 r.).

Dane dotyczące wysokości współfinansowania przedstawia poniższa tabela:

Współfinansowanie wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pieczy zastępczej							
Gmina	%	Środki finansowe przyjęte od gmin			Środki finansowe wydatkowane do gmin z tytułu zwrotu od rodzin biologicznych		
		2019 r.	2020 r.	2021 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Choszczno	10%	7701,18	14891,31	7229,68	-	-	-
	30%	27789,42	20170,43	37341,83	-	-	-
	50%	154042,06	177153,30	201646,06	4788,60	4164,00	4997,90
	Razem	189532,66	212215,04	246217,57	4788,60	4164,00	4997,90
Drawno	10%	1092,50	791,94	1909,61	-	-	-

Współfinansowanie wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pieczy zastępczej							
Gmina	%	Środki finansowe przyjęte od gmin			Środki finansowe wydatkowane do gmin z tytułu zwrotu od rodzin biologicznych		
		2019 r.	2020 r.	2021 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
	30%	1719,34	502,56	-	-	-	-
	50%	31852,26	27105,95	30465,63	-	-	3305,00
	Razem	34664,10	28400,45	32375,24	-	-	3305,00
Bierzwnik	10%	690,52	1743,95	3862,65	-	-	-
	30%	3502,14	2058,12	5425,61	-	-	-
	50%	41772,00	47608,93	45510,58	-	-	-
	Razem	45964,66	51411,00	54798,84	-	-	-
Krzęcin	10%	-	343,93	2436,56	-	-	-
	30%	1470,83	-	938,52	-	-	-
	50%	5876,62	8328,00	4693,00	-	-	-
	Razem	7347,45	8671,93	8068,08	-	-	-
Recz	10%	2507,81	6905,07	4951,24	-	-	-
	30%	624,60	-	26313,92	-	-	-
	50%	38089,42	29471,48	8692,00	-	-	-
	Razem	41221,83	36376,55	39 957,16	-	-	-
Pelczyce	10%	8374,56	9210,24	4225,48	-	-	-
	30%	11309,33	27176,43	16099,56	-	-	-
	50%	88975,60	105485,66	139548,03	6312,00	6312,00	3195,50
	Razem	108659,49	141872,33	159873,07	6312,00	6312,00	3195,50
Ogółem		427390,19	478947,30	541289,96	11100,60	10476,00	11498,40

Tabela 4. Współfinansowanie wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pieczy zastępczej.

5. Analiza SWOT systemu pieczy zastępczej w powiecie choszczeńskim.

W Programie zastosowano analizę SWOT jako narzędzie pozwalające rozpoznać oraz uporządkować mocne i słabe strony mające wpływ na system pieczy zastępczej. Analiza SWOT polega na zidentyfikowaniu czynników istniejących i potencjalnych pogrupowań w cztery kategorie: mocne strony- czynniki wewnętrzne pozytywne, słabe strony- czynniki wewnętrzne negatywne, szanse- czynniki zewnętrzne pozytywne oraz zagrożenia- czynniki negatywne zewnętrzne.

Określenie mocnych i słabych stron oraz zdefiniowane szans i zagrożeń w obszarze pieczy zastępczej w Powiecie Choszczeńskim przedstawia poniższa tabela:

Analiza SWOT

Mocne strony:	Słabe strony:
<ul style="list-style-type: none"> • wykwalifikowana kadra pracownicza, ciągle doskonalenie się osób pracujących w obszarze pieczy zastępczej; • wystarczająca ilość pracowników socjalnych w Ośrodkach Pomocy; • sieć podmiotów opiekuńczo-wychowawczych, w tym świetlic środowiskowych; • funkcjonowanie Punktu Interwencyjno-Mediacyjnego; • możliwość uzyskania środków zewnętrznych; • funkcjonowanie Rodzinnego Domu Dziecka i 2 rodzin zastępczych zawodowych; • promowanie idei rodzicielstwa zastępczego; 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca liczba mieszkań socjalnych; • niewystarczająca ilość rodzin zastępczych zawodowych; • mała liczba kandydatów na rodziny zastępcze; • niewystarczająca ilość miejsc w rodzinach zastępczych; • brak domów dla samotnych matek z dziećmi; • brak rodzin pomocowych; • brak pogotowia rodzinnego;

Tabela nr 5. Analiza SWOT.

Szanse:	Zagrożenia:
<ul style="list-style-type: none"> • możliwość uzyskania kandydatów na rodziny zastępcze; • pozyskanie środków na rozwój pieczy zastępczej; • sprawny system współpracy na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego; • udział rodzin zastępczych w programach i projektach mających wpływ 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczające środki finansowe na rozwój pieczy zastępczej; • długotrwałe uzależnienie rodzin od pomocy społecznej; • niewystarczające środki na realizację zadań Ustawowych; • brak chętnych rodzin do sprawowania funkcji rodziny zastępczej;

Szanse:	Zagrożenia:
na doskonalenie umiejętności wychowawczych; <ul style="list-style-type: none"> współpraca z Ośrodkiem Adopcyjnym. 	<ul style="list-style-type: none"> wypalenie zawodowe istniejących rodzin zastępczych zawodowych; brak możliwości wsparcia w zakresie poszukiwania pracy oraz mieszkań socjalnych dla usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej; zbyt długi okres przebywania dzieci w pieczy zastępczej.

Tabela nr 6. Analiza SWOT.

V. Cele Programu i sposób jego realizowania.

1. Cel Programu.

Celem głównym Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Choszczeńskim na lata 2022-2024 jest wspieranie rozwoju pieczy zastępczej. Zakłada on zapewnienie właściwych warunków rozwoju i wychowania dzieciom przebywającym w pieczy zastępczej na terenie powiatu choszczeńskiego. Cele szczegółowe przedstawia tabela umieszczona poniżej.

Cele szczegółowe Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2022-2024.

Lp.	Zadanie:	Działania:	Jednostka realizująca/ termin
1.	Pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej- tworzenie warunków do powstawania nowych rodzin zastępczych.	Promowanie i upowszechnianie informacji z zakresu rodzicielstwa zastępczego.	PCPR/ na bieżąco
		Organizacja Dnia Rodziny.	PCPR, Sponsorzy wg zgłoszeń/ raz w roku
		Prowadzenie naboru kandydatów na rodziny zastępcze.	PCPR/ na bieżąco

Lp.	Zadanie:	Działania:	Jednostka realizująca/ termin
2.	Wsparcie istniejących rodzin zastępczych.	Zabezpieczenie środków finansowych w planie finansowym PCPR na realizację zadań o których mowa w Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 447.	PCPR/ na bieżąco lub zgodnie z potrzebami
		Organizowanie szkoleń dla istniejących już rodzin zastępczych w celu podniesienia ich wiedzy i umiejętności w zakresie wychowywania dzieci.	PCPR/ raz w roku
		Kontynuowanie współpracy z różnymi instytucjami w zakresie udzielania wsparcia i pomocy rodzinom zastępczym oraz ich wychowankom.	PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej, służby, organizacje pożytku publicznego, związki wyznaniowe, Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, kuratorzy/ na bieżąco
		Zapewnienie współpracy z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej oraz udzielenie pomocy w zakresie współpracy ze środowiskiem lokalnym (sądem rodzinnym, ośrodkami pomocy społecznej, instytucjami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi).	PCPR/ na bieżąco
		Zapewnienie dostępu do pomocy specjalistycznej oraz prawnej rodzinom zastępczym oraz wychowankom.	PCPR/ na bieżąco

Lp.	Zadanie:	Działania:	Jednostka realizująca/ termin
		Zapewnienie warunków do tworzenia grup wsparcia.	PCPR/ zgodnie z potrzebami
3.	Doskonalenie zawodowe kadr działających w zakresie pieczy zastępczej.	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych kadr PCPR, udział w szkoleniach.	PCPR/ raz w roku
4.	Zapewnienie całodobowej opieki i wychowania dzieciom w pieczy zastępczej.	Realizacja Postanowień Sądu, opracowywanie Planu Pomocy Dziecku, organizowanie posiedzeń zespołów, dokonywanie okresowej oceny sytuacji dziecka.	PCPR/ zgodnie z potrzebami
		Podejmowanie działań na rzecz powrotu dzieci do rodziców biologicznych, a jeśli to niemożliwe do przysposobienia dziecka przez rodziny adopcyjne.	PCPR/ Ośrodki Pomocy Społecznej, Publiczny Ośrodek Adopcyjny/ na bieżąco
		Pomoc wychowankom opuszczającym pieczę zastępczą, przyznawanie pomocy pieniężnej, dokonywanie oceny końcowej procesu usamodzielniania.	PCPR/ na bieżąco

Tabela nr 7. Cele szczegółowe Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2022-2024.

Wskaźnikiem monitorującym powyższe założenia jest:

- ilość kandydatów na rodzinę zastępczą;
- ilość specjalistycznych porad udzielonych mieszkańcom powiatu choszczeńskiego;
- liczba przeprowadzonych szkoleń i warsztatów dla rodzin zastępczych;
- liczba szkoleń, w których uczestniczyli pracownicy działający w obszarze pieczy zastępczej;
- liczba utworzonych rodzin zastępczych;
- ilość działań promujących rodzicielstwo zastępcze;

- ilość udzielonej pomocy dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej;
- ilość dzieci, które powróciły do rodzin biologicznych;
- ilość dzieci przysposobionych.

2. Limit planowanych do utworzenia rodzin zastępczych na lata 2022-2024.

Zgodnie z art. 180 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 3-letnie powiatowe programy rozwoju pieczy zastępczej winny zawierać coroczne limity rodzin zastępczych zawodowych. Umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej z rodziną zawiera starosta powiatu. Limit ten należy dostosować do potrzeb ilości dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych, sytuacji dzieci już umieszczonych w rodzinach zastępczych jak i możliwości finansowych powiatu. Należy nadmienić, iż pomimo prowadzonych działań mających na celu zwiększenie ilości rodzin chętnych podjęcia się pełnienia funkcji rodziny zastępczej jest ich niewiele. Obecnie na terenie powiatu choszczeńskiego funkcjonują dwie rodziny zastępcze zawodowe i jeden Rodzinny Dom Dziecka. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Choszczynie określa limit rodzin zastępczych zawodowych na:

- rok 2022 – 1 nowa rodzina zastępcza zawodowa
- rok 2023 – 1 nowa rodzina zastępcza zawodowa
- rok 2024 – 1 nowa rodzina zastępcza zawodowa

Utworzenie określonej ilości nowych rodzin zastępczych zawodowych do utworzenia rozumie się jako zapewnienie środków finansowych na ich zorganizowanie i prowadzenie, przy uzyskaniu kandydatów spełniających wymogi ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

VI. Realizacja programu.

1. Adresaci i jednostki współpracujące.

Jednostką koordynującą realizację Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Choszczynie, które przy jego realizacji będzie współpracowało z różnymi podmiotami.

Program jest skierowany bezpośrednio do:

- osób pełniących funkcje pieczy zastępczej i rodzinnych domów dziecka;
- usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej;
- kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka;
- całej społeczności lokalnej powiatu choszczeńskiego;
- rodzin pełniących funkcję rodziny pomocowej;
- osób pracujących zawodowo w obszarze pieczy zastępczej;
- przedstawicieli organizacji pozarządowych działających w obszarze wspierania pieczy zastępczej;

- rodziców biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

Głównym realizatorem Programu jest Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej, czyli Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Choszcznie, który zadania związane z zapisami powyższego Programu będzie wypełniał w oparciu o współpracę z:

- Miejsko-Gminnymi i Gminnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej;
- Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Choszcznie;
- Instytucjami oświatowymi;
- Sądami;
- Komendą Powiatową Policji w Choszcznie;
- Prokuraturą;
- Urzędami Gminy i Stanu Cywilnego;
- Publicznym Ośrodkiem Adopcyjnym w Szczecinie;
- Podmiotami leczniczymi;
- Organizacjami pozarządowymi, kościołami i innymi związkami wyznaniowymi.

2. Źródła finansowania.

Realizacja poszczególnych zadań, dla osiągnięcia zamierzonych celów, odbywać się będzie sukcesywnie, w ścisłej zależności od posiadanych środków finansowych: Źródłami finansowania Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2022-2024 będą środki finansowe pochodzące z:

- budżetu Powiatu Choszczeńskiego;
- budżetu innych powiatów;
- budżetu samorządów szczebla gminnego;
- budżetu państwa- środków otrzymanych w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych i finansowanie zadań zleconych;
- środków unijnych;
- programów wojewódzkich i ministerialnych;
- odpłatności rodziców biologicznych;
- środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

3. Monitoring i ewaluacja.

Program został opracowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Choszcznie. Większość zadań ma charakter długofalowy, a ich realizacja będzie przebiegać w kolejnych latach. Ocenę realizacji działań Programu dokonywać będzie Rada Powiatu w Choszcznie na podstawie corocznego sprawozdania z efektów pracy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Choszcznie, które wykonuje zadania Organizatora Pieczy Zastępczej w oparciu o wskaźniki przedstawione w celach szczegółowych niniejszego Programu.